

Asia: VN/22303/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta

Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

1. Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

Oikeuspalveluvirasto pitää myönteisinä ehdotettuja muutoksia, joiden tavoitteena on esitutinnan suorittaminen päätökseen mahdollisimman joutuisasti. Tässä yhteydessä oikeuspalveluvirasto nostaa kuitenkin huomiona esiin sen, että käytännössä usein syyttäjä ei aja asianomistajan yksityisoikeudellisia vaatimuksia, vaikka asianomistaja olisi pyytänyt. Asianomistajien korvausvaatimuksia käräjäoikeudessa ajavat usein julkiset oikeusavustajat, yksityiset avustajat tai asianomistaja itse. OPV esittää, että asianomistaja saa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tiedon siitä, että syyttäjä ei aja hänen yksityisoikeudellisia vaatimuksiaan, jotta asianomistaja ehtii hankkia avustajan ja myös avustajalla on aikaa perehtyä asiaan ja työstää korvausvaatimukset ajoissa.

2. Rikosilmoituksen kirjaaminen

Oikeuspalveluvirasto kannattaa ehdotettuja muutoksia. Asioiden ja asiakirjojen hallinnointi eri vaiheissa on eri toimijoille helpompaa, jos samaa rikosta tai rikoskokonaisuutta koskevat ilmoitukset käsitellään yhdessä, koska pääsääntöisesti tällaiset rikokset käsitellään myös tuomioistuimessa yhdessä. Parhaassa tapauksessa näin vältetään myös sellaiset tilanteet, joissa samaa vastaajaa vastaan järjestetään useita oikeudenkäyntejä sen takia, että samaan aikaan tapahtuneista rikoksista on ollut omat erilliset esitutkinnot ja jostain syystä asiat ovat päättyneet eri aikaan eri syyttäjille ja istuntoon. Myös yhteisen rangaistuksen mittaaminen eri teoista toteutuu todennäköisemmin, jos rikokset saadaan käsiteltyä samassa oikeudenkäynnissä.

3. Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Oikeuspalveluvirasto kannattaa esitystä edellyttäen kuitenkin, ettei asianomistajien oikeusturva muutoksen johdosta heikkene sellaisten rikosten osalta, joissa asianomistajan vaatimukset eivät ole ilmeisen vähäisiä tai selvästi perusteettomia.

4. Ilmoitus epäillyn oikeuksista ja kuulusteltavalle tehtävät ilmoitukset

Oikeuspalveluvirasto kannattaa esitystä etenkin, jos ilmoitukset ja niistä laadittavat ohjevideot voidaan laatia usealle eri kielelle ja erikielisiä ilmoituksia hyödynnetään asiakkaan kielitaidon mukaan. Esimerkiksi oikeusaputoimistoihin hakeutuu paljon asiakkaita, jotka eivät ole ymmärtäneet viranomaiselta saamansa asiakirjan sisältöä puutteellisen kielitaitonsa vuoksi. Vieraskielisiä asiakkaita uudistus palvelee etenkin, jos informaatio on saatavissa omalla kielellä. Jos kuitenkin vasta kuulustelussa selviää, että kuulusteltavan kielitaito on puutteellinen, myös kuulustelun alussa pitää olla valmius tulkata ilmoitukset kuulusteltavan omalle kielelle.

5. Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvollisuus sekä loppulausuntomenettely

Oikeuspalveluvirasto kannattaa ehdotettuja muutoksia.

6. Perusteluvelvollisuuden keventäminen

Oikeuspalveluvirasto kannattaa ehdotettuja muutoksia.

7. Yleistiedoksianto erityisen laajoissa rikosasioissa

Oikeuspalveluvirastolla ei ole asiassa lausuttavaa.

8. Tiedottaminen esitutkinnassa

Oikeuspalveluvirastolla ei ole asiassa lausuttavaa.

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

1. Tiedoksiantosäätely

Oikeuspalveluvirastolla ei ole asiassa lausuttavaa.

2. Kirjallinen menettely

Oikeuspalveluvirasto pitää lähtökohtaisesti myönteisinä muutoksia, jotka varmistavat prosessin etenemisen joutuisasti. Kirjallisen menettelyn edellytyksiin liittyen tulee kuitenkin huomioida myös sellaiset tilanteet, joissa syytetty on tunnustanut teon ensimmäisessä poliisikuulustelussa, mutta kiistää teon myöhemmin kokonaan tai osittain. Jos tunnustaminen ei ole täysin selvä, juttu pitäisi ohjata lähtökohtaisesti suulliseen käsittelyyn. Oikeusaputoimistoissa nähdään tilanteita, joissa teot on tunnustettu poliisikuulustelussa paniikissa, koska asianosainen on halunnut päästä nopeasti tilanteesta pois eikä ole ymmärtänyt tunnustamisen merkitystä. Tilanteissa voi olla taustalla esimerkiksi kulttuuriin tai kielitaitoon liittyviä väärinymmärryksiä tai mielenterveyteen liittyviä ongelmia. Kun asia käsitellään suullisessa käsittelyssä ja asiakkaalla on avustaja, syytteet saatetaan jopa hylätä.

3. Poissaolokäsittely

-

Ehdotusten vaikutukset ja muut huomiot

1. Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin?

Oikeuspalveluvirastolla ei ole asiassa lausuttavaa.

2. Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?

Ei ole.

3. Onko teillä muita huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi?

Ei ole.

Vilanka Olli
Oikeuspalveluvirasto